

Seletuskiri

maaeluministri määruse “Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus” eelnou juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

1. jaanuaril 2014 algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2014-2020, mille raames on Eestil *EL*-i liikmesriigina võimalik saada osa *EL*-i maaelu arengu toetuste eelarvest. Maaelu arengu toetuste, mis on üheks *EL*-i ühise põllumajanduspoliitika kahest nn. sambast, andmist reguleerib perioodil 2014–2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (*EL*) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (*EAFRD*) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (*EÜ*) nr 1698/2005 (*ELT L 347*, 20.12.2013, lk 487–548). Selle määruse artikli 6 kohaselt tuleb liikmesriikidel *EL*-i maaelu arengu toetuste saamiseks koostada maaelu arengu programm, milleks Eesti puhul on „Eesti maaelu arengukava 2014-2020“ (edaspidi *arengukava*), mis kiidetakse heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Käesolev määrus on vajalik arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku aianduse toetus” rakendamiseks. Täpsemalt on eelnõu koostatud nimetatud tegevuse liigi raames keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse (v.a maasikakasvatus) toetamiseks – ülejäänud tegevuse liigiga hõlmatud kultuuride keskkonnasõbraliku kasvatamise eest toetuse andmise kohta koostatakse eraldi määrus. Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse, nagu ka teiste põllumajanduslike keskkonnatoetuste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (*EL*) nr 1305/2013 artikkel 28, mille lõike 2 kohaselt on võimalik anda toetust põllumajandustootjatele ja teistele maavaldajatele, hüvitades nende kantavad lisakulud ja/või saamatajäänud tulu, mis on tingitud nende poolt vabatahtlikult võetud keskkonna- ja kliimakoostuste täitmisest põllumajandusmaal. Varasemate maaelu arengukavade raames ei ole Eestis spetsiaalset aiandussektorile suunatud keskkonnatoetust rakendatud.

Taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine suurenes märgatavalt 1960-ndatel aastatel. See küll lihtsustas oluliselt põllumehe tööd, samas kaasnesid sellega aga kõrvalmõjud ja ilmsid uued probleemid. Taimekaitsevahendite suurtes kogustes kasutamisega kaasneb loodusliku mitmekesisuse vähenemine (putukate ja nendest toituvate lindude hävimine, taimeliikide arvukuse vähenemine jne). Taimekaitsevahendite ühekülgse kasutamise tulemusena võivad välja kujuneda taimekaitsevahendite suhtes resistentsed kahjurid. Kahjulik mõju inimesele avaldub otsesel preparaatega kokkupuutel ja taimekaitsevahendite jääkide kogunemisel toiduahelate lõpülildesse. Lisaks sellele, et kasutatavate taimekaitsevahendite jääke jääb keskkonda, jääb neid ka saagi koostisesse. Mullas ja vees mõjutavad jäägid erinevate organismide elutegevust, liiguvad taimedesse ja talletuvad saagis. Taimedest jõuavad taimekaitsevahendite jäägid nii inimeste toitu kui loomade sööta.

Kuigi jääkide registreeritud kogused on väikesed, on tegu ikkagi pidevate doosidega. Pikema perioodi vältel intensiivpõllumajandustoodete tarbimisel ladestuvad jäägid organismi.

Eestis suurenes aastail 2004–2010 taimekaitsevahendite turustamine 27%. Suurima osa kõikidest taimekaitsevahenditest moodustasid herbitsiidid (umbrohutõrjevahendid 80–82%), millest omakorda moodustasid glüfosaati sisaldavad preparaadid 42–67%. Viimastel aastatel on kõige kiiremini kasvanud just glüfosaadi toimeainet sisaldavate preparaatide turustamine (üle kahe korra võrreldes 2004. aastaga). See on otseseks ohumärgiks, mistõttu on otstarbekas pöörata juba ennetavalt tähelepanu sama toimeainet sisaldavate preparaatide ühekülgsele kasutamisele. Eestis määratakse glüfosaati mullast, veest ja toidust alates 2009. aastast.

2009–2011 analüüsi Eestis NTA mullaseire raames 98 mullaproovi. Taimekaitsevahendite jääke leiti 70 proovist, 39 proovist leiti üks ja 31 proovist enam kui üks jääk. Leitud kogused

ei ületanud pinnases lubatud keemiliste taimekaitsevahendite summa sihtarvu (0,5 mg/kg). Toimeainetest leiti mullaproovidest enam trifluraliini (turustamine lõpetatud aastast 2008), glüfosaati ja tebukonasooli.

Põhja- ja pinnavees on taimekaitsevahendite jääke Eestis määratud väheses koguses. Jääkide sisaldused on reeglina jäänud alla lubatud piirnormide. Euroopa Liidus kehtestatud põhjavee kvaliteedistandardi ületamine on tuvastatud vaid korra 2007. aastal, mil leiti piirnormi (taimekaitsevahendite piirsisaldus põhjavees 0,1 µg/l) ületavas koguses glüfosaadi lagunemisjääki. Pinnaveekogudes tuvastatud taimekaitsevahendite jääkide kogused lubatud piirnorme ületanud ei ole.

Eestis kaubeldavast ja imporditavast toidust võeti 2011. aastal taimekaitsevahendite jääkide määramiseks 268 proovi, millest 177 proovi olid kohalikku päritolu toidust. Võetud proove uuriti enam kui 333 erineva taimekaitsevahendi jäägi suhtes. Taimekaitsevahendite jääke ei leitud 181 proovist (65%). Jääkide

Enamiku tavapõllumajanduses kasutatavate taimekaitsevahendite kasutamine on keelatud mahepõllumajanduses. Eesti puuvilja- ja marjaaedade kogupinnast majandati 2011. aastal mahepõllumajanduslikult 19,7%. Mahepuuviljad ja -marjad moodustasid 9,4% marjade ja puuviljade kogutoodangust. Eelöeldut arvesse võttes on otstarbekas edaspidi rakendada mahepõllumajandusest pisut leebemate nõuetega keskkonnasõbraliku aianduse toetust. Kohustuslikul koolitusel antakse toetuse taotlejatele ülevaade nii toetusesaamise nõuetest kui ka levinumatest taimehaigustest ja -kahjuritest. Taimekaitsevahendite jääkide sattumise vähendamisele toitu, mulda ning vette aitab kaasa glüfosaadikeeld. Bioloogilise mitmekesisuse elementide kasutamine puuvilja- ning marjaaedades suurendab bioloogilist mitmekesisust, meelitab aedadesse tolmeldajaid ning kahjurite looduslikke vaenlasi. Mullaproovide tulemuste kasutamine aitab taotlejatel täpsustada taimede toitainetevajadust ja kasutatavaid väetisekoguseid. Puuvilja- ja marjaaedade kaitsehedid pakuvad elu- ja varjepaika põllumajandusmaastikus elutsevatele lindudele, putukatele ja pisiimetajatele.

Toetuse üldeesmärgiks on soodustada keskkonnasõbralikumate praktikate rakendamist aianduskultuuride kasvatamisel, spetsiifilisteks eesmärkideks on vähendada taimekaitsevahendite kasutamist, tagada tarbijatele tervislikum toit, vähendada toitainete leostumist mullast ning aidata kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele põllumajandusmaastikus. Keskkonnasõbraliku aianduse toetusel on oma roll ka arengukava üldisemate eesmärkide saavutamisel: toetus panustab kõigisse kolme Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punktis 4 nimetatud sihtvaldkonda (4A – elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärast tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine; 4B – veemajanduse, sealhulgas väetiste ja pestitsiidide kasutamise parandamine; 4C – mullaerosiooni tõkestamine ja mulla majandamise parandamine), samuti punktis 5 nimetatud sihtvaldkondadesse 5D (põllumajanduse põhjustatud kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heitkoguste vähendamine) ja 5E (põllumajanduses ja metsanduses CO₂ säilitamise ja sidumise edendamine). Toetuse sihtalaks on 1700 hektarit.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Sille Teiter (sille.teiter@agri.ee), juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Gregori Palm (gregori.palm@agri.ee, tel 625 6206). Keeleliselt toimetas eelnõu õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (leeni.kohal@agri.ee, tel 625 6165).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 20 paragrahvist.

Eelnõu § 1 sätestab määruse reguleerimisala, milleks on arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Keskkonnasõbraliku aianduse toetus” raames antava toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ning kord. Need hõlmavad sätteid toetatavate tegevuste, toetuse ühikumäära, taotleja ja toetusõigusliku maa nõuete, nõuetele vastavuse, baasnõuete, keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse nõuete, taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja, taotleja taotluse ja

toetatava tegevuse kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, kohustuse üleandmise, ülevõtmise, suurendamise, vähendamise ja asendamise ning toetuse maksmise kohta.

Eelnõu § 2 lõige 1 sätestab, et toetust antakse keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuste elluviimise eest määruses sätestatud ajavahemiku jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (edaspidi *kohustus*).

Lõike 2 kohaselt täidab taotleja selle määruse nõudeid viie järjestikuse kalendriaasta jooksul (edaspidi *kohustuseperiood*) kogu põllumajandusliku majapidamise toetusõiguslikul maal, millel ta kasvatab puuvilju või marju.

Eelnõu § 3 sätestab toetuse ühikumäära. Arengukava 8. peatüki alameetme 10.1 järgi on toetuse ühikumäär 1 hektari maa kohta, mille kohta taotletakse toetust keskkonnasõbraliku aianduse toetuse puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse elluviimise eest, 160 eurot aastas. Toetusega hüvitatakse lisakulutused, mis tekivad seoses feromoonpüüniste ja bioloogilist mitmekesisust toetavate elementide kasutamisega, mullaanalüüsides, reavahede hooldamisega, kaitseheki rajamisega ning glüfosaatide kasutamise keeluga.

Lõike 2 kohaselt vähendab Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) juhul, kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa enne vähendamisi ületab tegevuse liigile (s.t keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse, samuti köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse kohta kokku) eelarveaastaks määratud summat, toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Õiguslik alus selleks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõikest 3. Toetuse olemusest tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkmise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära vähendamise mehhanism (kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatud ühikumääraga). Kui taotleja ei ole toetuse ühikumäära vähendamisega nõus, on tal õigus määratavast toetusest loobuda.

Eelnõu §-dega 4 ja 5 sätestatakse toetusõiguslikkuse nõuded, mis antud toetuse puhul jagunevad toetusõiguslikkuse nõueteks taotleja kohta ja toetusõiguslikkuse nõueteks maa kohta. Toetusõiguslikkuse nõuete eesmärk on tagada toetuse eesmärkide parem täitmine ning välistada toetuse mittesihipärane maksmine ja asjatu administratiivkoormus. Toetusõiguslikkuse nõudeid peab täitma kogu kohustuseperioodil. Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõike 4 järgi jäetakse toetuse taotlus rahuldamata, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele toetuse andmise nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti. Vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73) artikli 35 lõikele 1 taotletud toetust ei maksta või see tühistatakse täielikult, kui toetusõiguslikkuse nõudeid ei täideta.

Eelnõu § 4 sätestab nõuded taotlejale. Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse elluviimise eest võib toetust taotleda põllumajandusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja ja juriidiline isik (edaspidi *taotleja*). Kuna toetuse üheks eesmärgiks on tarbijatele tervisliku toidu (puuviljade ja marjade) tagamine, siis toetatakse puuvilja- ja marjakasvatajaid, kes suurema tõenäosusega oma aiasaadusi ka müügi kasvatavad, seetõttu on taotlejate hulgast välistatud eraisikud.

Eelnõu § 5 sätestab nõuded toetusõigusliku maa kohta. Vastavalt lõikele 1 on toetusõiguslik taotleja kasutatav vähemalt 0,3 hektari suurune põllumajandusmaa, millel kasvavad loetletud viljapuud või marjapõõsad kindlaksmääratud minimaalse istutustihedusega. Toetuse saamiseks peab taotleja kasvatama ühe hektari maa kohta vähemalt loetelus toodud arvul

viljapuud või marjapõõsaid. Loetelus toodud luuviljaliste hulka loetakse ploom, hapukirss, maguskirss ehk murel, kreek ja haraline ploomipuu (alõtša).

Lõike 2 kohaselt on lõikes 1 nimetatud põllumajandusmaa toetusõiguslik, kui viljapuud ja marjapõõsad on istutatud hiljemalt kohustuseperioodi esimese aasta 15. juuniks. Kohustuse suurendamise korral on toetusõiguslik ka põllumajandusmaa, millele viljapuud ja marjapõõsad on istutatud hiljemalt kohustuse suurendamise kalendriaasta 15. juuniks.

Lõike 3 kohaselt loetakse toetusõigusliku maaga külgnev kuni 15 meetri laiune teenindusala toetusõigusliku maa hulka. Lähtuvalt aianduskultuuride kasvatamise spetsiifikast on põllutöomasinate ümberpööramiseks vaja kuni 15 meetri laiuseid teenindusalasid kummaski rea otsas. Samas ei ole teenindusala jätmine mitte kohustus, vaid võimalus. Näiteks kui taotleja puuvilja- või marjaaiaga külgneb püsirohumaa, millel põllutöomasinaid ümber pööratakse, siis pole eraldi teenindusala rajada või jätta vaja.

Lõike 4 kohaselt ei arvestata lõikes 1 nimetatud istutustiheduse määramisel teenindusala alla jäävat maad.

Lõige 5 sätestab, et toetust ei anta maa kohta, mille kohta taotletakse järgmisi arengukava alusel antavaid toetusi:

- 1) keskkonnasõbraliku majandamise toetus;
- 2) piirkondlik mullakaitsetoetus;
- 3) keskkonnasõbralik köögivilja-, ravim- ja maitsetaimakasvatuse ning maasikakasvatuse toetus;
- 4) kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus põllukultuuri kasvatamise eest;
- 5) piirkondlik veekaitse toetus;
- 6) poolloodusliku koosluse hooldamise toetus ning
- 7) mahepõllumajanduse toetus.

Enamikul juhtudest on teiste keskkonnatoetuste saamine niikuinii välistatud, sest neid toetusi antakse põllukülvikorras olevale maale, keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetust aga püsiluultuuride all olevale maale. Mahepõllumajanduse toetuse ning keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse saamine samale maale on välistatud mõnede toetusesaamise nõuete kattuvuse tõttu. Lõike 5 punkt 4 sätestab, et toetust ei maksta maale, mille kohta taotletakse kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust põllukultuuri kasvatamise eest. Kohalikku sorti viljapuude ja marjapõõsaste kasvatamise toetus on puu- ja põõsa-, mitte maapõhine, ja kui taotleja kasvatab toetusaluses puuvilja- ja marjaaias toetusõiguslikke kohalikku sorti viljapuud ja marjapõõsaid, on tal nende kasvatamise eest õigus saada nii keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse kui ka kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust.

Lõige 6 sätestab, et toetust ei anta maa kohta, mille kohta taotletakse „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” alusel antavat poolloodusliku koosluse hooldamise toetust, keskkonnasõbraliku majandamise toetust, kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust ning mahepõllumajandusliku tootmise toetust.

Lõike 7 kohaselt lähtutakse toetusõigusliku maa määramisel põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord“ §-s 5 sätestatust.

Eelnõu §-ga 6 sätestatakse nõuetele vastavuse järgimine. Nõuetele vastavus on süsteem, millega Euroopa Liidu Ühise Põllumajanduspoliitika teatud pindalapõhiste ja loomatoetuste täies mahus saamine on seotud keskkonna, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Erinevate valdkondade nõudeid on nõuetele vastavuse süsteemi kaasatud järk-järgult alates 2004. aastast. Toetuse saaja peab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal järgima põllumajandusministri 14.01.2015 määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest nõuetest, mille loetelu kinnitatakse iga aasta alguses ning mis on avaldatud nii Põllumajandusministeeriumi, PRIA kui ka teiste kontrolliasutuste kodulehtedel. Nõuetele vastavust tuleb järgida kogu kohustuseperioodi jooksul.

Kohustuseperioodi esimesel aastal kehtib nõuetele vastavuse süsteemi nõuete järgimise kohustus juba alates kalendriaasta algusest.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse baasnõuded. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõike 3 kohaselt võib keskkonnatoetusega hüvitada saamatajäänud tulu ja lisakulud ainult tulenevalt sellistest nõuetest, mis on rangemad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 VI jaotise I peatükis kehtestatud asjakohastest kohustuslikest nõuetest, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670) artikli 4 lõike 1 punkti c teises ja kolmandas taandes sätestatud asjakohastest kriteeriumitest ja minimaalsetest tegevustest, asjakohastest väetiste ja taimekaitsevahendite kasutuse miinimumnõuetest ning muudest asjakohastest siseriikliku õigusega kehtestatud kohustuslikest nõuetest. Täpsemalt on baasnõuete mõiste avatud komisjoni juhises „Technical elements of agri-environment-climate measure in the programming period 2014–2020” punktis 4.4. Baasnõudeid tuleb kohustuseperioodi jooksul täita kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses. Antud toetuse baasnõuded on järgmised:

- 1) taotleja peab kandma andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse kohaselt peetavasse põlluraamatusse;
- 2) põllumajandusministri määruse 05.11.2013 nr. 62 „Integreeritud taimekaitse põhimõtete rakendamise tingimused ja viis“ kohaselt eelneb taimekaitsevahendi kasutamisele taimekahjustajate seire, mille kohta peab taotleja tegema kande põlluraamatusse põllul tehtud tööde loetellu. Taimekahjustajate seire andmeteks on eelkõige põllul tehtud vaatlused, kuid vajaduse korral võib arvestada maaelu arengu ja põllumajanduse valdkonna konsulentide soovitusi, teaduslikult põhjendatud hoiatus-, prognoosimis- või varase diagnoosimise süsteemide andmeid. Põlluraamatusse peab taotleja kirja panema seire tegemise kuupäeva ja tuvastatud taimekahjustajad. Taimekahjustajate all mõeldakse siinkohal taimekahjureid (putukad) ja taimehaigusi. Enne umbrohutõrjevahendi kasutamist ei ole vaja seiret teha.

Eelnõu § 8 sätestab keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse nõuded.

Lõike 1 kohaselt ei tohi toetusõiguslikul maal kohustuseperioodi jooksul kasutada glüfosaate sisaldavaid taimekaitsevahendeid. Nõue kehtib kogu kohustuseperioodi jooksul, nõuet kontrollitakse nii põlluraamatu andmete põhjal kui ka kohapealse kontrolli käigus.

Lõike 2 kohaselt kasutab taotleja toetusõiguslikul maal, millel kasvatatakse viljapuid, õunamähkuri, ploomimähkuri, õunakoi ja/või õunapuu võrgendkoi avastamiseks feromoonpüüniseid. Püünised peavad olema paigutatud tihedusega vähemalt üks püünis iga põllu 0,3 hektari kohta. Feromoonpüünised peavad olema kohapeal igal kohustuseaastal vähemalt 1. maist kuni 31. augustini. Kohapealse kontrolli käigus peab taotleja kontrolli läbiviijale ette näitama feromoonpüüniste asukohad.

Lõike 3 kohaselt hoitakse toetusõiguslikul maal kohustuseperioodi teise aasta 1. maist kuni kohustuseperioodi lõpuni bioloogilist mitmekesisust toetavaid elemente. Bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid peavad olema paigutatud järgmise tihedusega:

- 1) vähemalt kaks elementi iga põllu 0,3 hektari kohta maal, millel kasvatatakse kultuurmustikaid või –jõhvikaid;

- 2) vähemalt kaks elementi, millest üks on lindude pesakast, iga põllu 0,3 hektari kohta maal, kus kasvatatakse puuvilja või marju, välja arvatud kultuurmustikaid või –jõhvikaid.

Lõike 4 kohaselt on bioloogilist mitmekesisust toetavad elemendid lindude pesakast, röövlindude istumiskoht, putukapesa ja mesitaru, milles peetakse mesilasi. Röövlindude istumiskoht peaks olema aia servas asuv ja puudest pisut eemal olev kõrgem vai või post, mille otsa on kinnitatud vertikaalne pulk, millel istudes on röövlindudel aiast hea ülevaade. Putukapesade all peetakse silmas inimese poolt rajatud (vanad aukudega tellised, pilliroost meisterdatud putukapesad, kõrrepusad jms), mitte looduslikke pesi. Putukapesade meisterdamise näiteid: http://www.loodusesober.ee/artikkel1612_1595.html. Kohapealse kontrolli käigus peab taotleja kontrolli läbiviijale ette näitama bioloogilise mitmekesisuse elementide asukohad.

Lõike 5 kohaselt hoitakse toetusõiguslikul maal viljapuude ja marjapõõsaste reavahed vähemalt kahe kolmandiku ulatuses rohukamaras. Uue viljapuu- ja marjaia rajamise korral

peavad reavahed vähemalt kahe kolmandiku ulatuses olema rohukamaraga kaetud rajamisele järgneva kalendriaasta 15. juuniks.

Lõike 6 kohaselt võib rohu kõrgus toetusõiguslikul maal, sealhulgas teenindusalal, olla kuni 30 cm.

Lõike 7 kohaselt hooldatakse toetusõiguslikul maal kasvavate viljapuude ja marjapõõsaste võrasid lõikamise teel.

Lõike 8 kohaselt peab toetusõigusliku maa iga põllu ühel küljel hiljemalt kohustuseperioodi teise aasta 1. mai seisuga olema vähemalt kaherealine kaitsehekk. See tähendab, et nõude täitmisel arvestatakse ka juba olemasoleva kaitsehekiga. Kui kaitsehekki põllu ääres ei ole, tuleb see rajada arvestusega, et see oleks vähemalt kaherealine ja koosneks vähemalt kahest põõsa- või puuliigist. Juhul, kui kaitseheki rajamisel kasutatakse ohtlike taimekahjustajate viljapuu-bakterpõletiku või tamme-äkksurma peremeestaimi (nt vaher, tamm, viirpuu, sirel jt), on soovitatav kasutada taimepassiga varustatud või kontrollitud istikuid. Ohtlike taimekahjustajate kohta saab rohkem informatsiooni Põllumajandusameti kodulehelt <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=133&sub2=205>

Ühtselt haritava maa-ala moodustavate põldude kohta võib olla üks kaitsehekk. Kaitseheki peab säilitama kuni kohustuseperioodi lõpuni.

Lõike 9 kohaselt ei pea lõigetes 5, 7 ja 8 sätestatud nõudeid täitma toetusõiguslikul maal, millel kasvatatakse kultuurmustikat või -jõhvikat. Erandid on kehtestatud seetõttu, et neid kultuure kasvatatakse põhiliselt turbamuldadel ja selle tõttu on osade nõuete täitmine kas raskendatud või võimatu. Kuna mustika ja jõhvika puhul on tegemist kääbuspõõsastega, ei kohaldata neile ka võrade hooldamise nõuet.

Eelnõu § 9 sätestab nõuded mullaproovidele.

Lõike 1 kohaselt korraldab taotleja toetusõigusliku maa kohta mullaproovide võtmise ning proovide saatmise mullaanalüüside tegemiseks mulla ja pinnase analüüsimiseks akrediteeritud laboratooriumisse (edaspidi *laboratoorium*) kohustuseaasta 1. detsembriks.

Lõike 2 kohaselt korraldab taotleja kohustuseaastal mullaproovide võtmise arvestusega, et iga kolme hektari toetusõigusliku maa kohta on võetud üks mullaproov, millest on võimalik määrata mulla happelisust KC1 meetodil ning taimedele omastatava fosfori ja kaaliumi sisaldust Mehlich 3, DL või AL meetodil.

Lõige 3 sätestab, et kui taotlejal on toetusõiguslikku maad vähem kui kolm hektarit, saadetakse laboratooriumisse vähemalt üks mullaproov.

Lõige 4 sätestab, et kui taotlejal on kohustuseaastale eelnenud viie kalendriaasta jooksul toetusõiguslikult maalt võetud mullaproovi kohta väljastatud laboriprotokoll mulla happesuse ning taimedele omastatava fosfori- ja kaaliumi sisalduse kohta (edaspidi *kehtivad analüüsitulemused*), peab taotleja võtma täiendavaid mullaproove ja saatma need laboratooriumisse arvestusega, et kokku oleks iga kolme hektari toetusõigusliku maa kohta võetud üks mullaproov.

Lõike 5 kohaselt peavad laboratooriumi väljastatud kehtivad analüüsitulemused olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad.

Eelnõu § 10 sätestab nõuded koolitusele.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja või tema esindaja, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises põllumajandusliku tegevusega, olema kohustuseperioodi esimese aasta 1. detsembriks osalenud Põllumajandusministeeriumi korraldatud keskkonnasõbraliku aianduse alasel koolitusel. Lõike 2 kohaselt arvestatakse lõikes 1 sätestatud nõude täitmisel alates 2015. kalendriaastast toimunud koolitusi. Koolituse kestvuseks on vähemalt kuus akadeemilist tundi. Koolitusel antakse toetuse taotlejatele ülevaade toetusesaamise nõuetest, peamistest taimehaigustest ja -kahjuritest ning bioloogilise mitmekesisuse elementidest. Kui taotleja on keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravim- ja maitsetaimikasvatuse või keskkonnasõbraliku maasikakasvatuse tegevuse elluviimise toetuse nõudena juba keskkonnasõbraliku aianduse alase koolituse läbinud, siis läheb koolitusena arvesse eelpoolnimetatud koolitus ja uuesti taotleja keskkonnasõbraliku aianduse alast koolitust läbima ei pea.

Eelnõu § 11 reguleerib põllumajandusliku majapidamise üleandmist. Lõige 1 sätestab, et kui taotleja võõrandab oma põllumajandusliku majapidamise pärast taotluse esitamist, kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa

Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.7.2014, lk 69–124), artiklit 8.

Lõike 2 kohaselt algab komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemik 22. mail ning lõppeb 1. septembril. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtja võib esitada selle aja jooksul PRIA-le majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleja toetuse maksmist.

Eelnõu § 12 reguleerib kohustuse üleandmist ja ülevõtmist.

Vastavalt lõikele 1 võib kohustuse üle anda alates kohustuseperioodi teisest aastast, välja arvatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklis 4 sätestatud juhtudel (vääramatud jõud ja erandlikud asjaolud) ja §-s 11 nimetatud majapidamise üleandmise korral. Lõige 2 sätestab, et kui kohustuse ülevõtjal on kehtiv kohustus, liidetakse ülevõetud kohustus taotleja kohustusega ja kohustuseperioodi kestuseks loetakse lühemat aega kestnud kohustuse kestus.

Lõige 3 sätestab, et kui kohustuse võtab üle isik, kellel varem ei olnud kehtivat kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus.

Lõike 4 kohaselt esitab kohustuse ülevõtja kohustuse ülevõtmisest teatamiseks ajavahemikus 2. maist kuni 21. maini PRIA-le e-teenuste keskkonnas samad andmed, mis on ette nähtud maaeluministri ... määruse „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ lisas 2. Kohustuse üleandja kinnitab nimetatud andmete õigsust PRIA e-teenuste keskkonnas.

Lõige 5 sätestab, et kui kohustuse ülevõtjal puudub kehtiv kohustus, peab taotleja, taotleja juhatause liige või tema majapidamise töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja perekonnaliige osalema kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks keskkonnasõbraliku aianduse alasel koolitusel.

Lõige 6 sätestab, et kui kohustuse üleandja ei ole korraldanud üleantava maa kohta selle määruse kohaseid mullaproove, peab kohustuse ülevõtja korraldama § 9 kohased mullaproovid kohustuse ülevõtmise aasta 1. detsembriks.

Eelnõu § 13 reguleerib kohustuse suurendamist. Lõike 1 kohaselt võib toetuse saaja kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse 807 artikli 15 lõigetega 1 ja 2 suurendada §-s 2 nimetatud algse kohustuse aluse maa pindala selle maa arvelt, mille kohta ei ole keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse kohustust võetud, kuni 15%. Sellisel juhul loetakse kohustuseperioodi kestuseks algse kohustuse kestus. Kohustusealuse maa suurendamisel üle 15% algab uus viieaastane kohustus.

Lõike 2 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse suurendamisest PRIA-t ajavahemikus 2. maist kuni 21. maini, esitades §-s 16 nimetatud asjakohased dokumendid.

Eelnõu § 14 reguleerib kohustuse vähendamist. Lõike 1 kohaselt võib toetuse saaja algse kohustuse alune pindala väheneda üksnes kooskõlas Euroopa Komisjoni määruse 1305/2013 artikli 47 lõigetega 2 - 4.

Lõike 2 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse vähenemisest PRIA-t § 16 lõikes 1 nimetatud ajavahemikul, esitades §-s 16 nimetatud asjakohased dokumendid.

Eelnõu § 15 reguleerib kohustuse asendamist. Lõike 1 kohaselt võib taotleja asendada kehtiva kohustuse täielikult arengukava meetme 11 „Mahepõllumajandus“ kohustusega. Lõike 2 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse asendamisest PRIA-t § 16 lõikes 1 sätestatud ajavahemikul, esitades §-s 16 nimetatud asjakohased dokumendid.

Eelnõu § 16 sätestab taotlusele esitatavad nõuded ja taotluse esitamise tähtaja.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemiseks taotleja PRIA-le ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu:

1) samad andmed, mis on kehtestatud maaeluministri ... 2015. a määruse nr ... „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ lisas 1 esitatud vormis;

2) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, põllumassiivi kaardi, millele on märgitud punktis 1 nimetatud lisas loetletud põldude numbrid ja piirid;

3) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kandmata põllumajandusmaa kohta, mida tal on õigus kasutada, lõike 1 punktis 2 nimetatud põllumassiivi kaardi asemel katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millele on märgitud lõike 1 punktis 1 nimetatud taotluse lisas loetletud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused.

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemisel elektrooniliselt ühise taotluse kõikide pindalatoetuste kohta samal ajal. Viimastel aastatel on e-PRIA tõhusalt arendatud ning on suurenenud taotlejate hulk, kes esitavad oma taotlused e-PRIA vahendusel. 2014. aastal esitas 78% keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejatest, kelle poolt taotletud pind moodustas 87% kogu keskkonnasõbraliku majandamise toetuse alusest maast, oma taotluse e-PRIA kaudu. E-PRIA kaudu taotlemine hoiab kokku aega, aitab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam. E-PRIA on paljud väljad eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed kontrollid PRIA erinevate registritega.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklis 13 on ette nähtud võimalus esitada toetuse taotlus teatava hilinemisega ning on reguleeritud ka tagajärjed taotluse hilisema esitamise eest. Taotluse esitamisega hilinemisel kuni 25 kalendripäeva võib taotlusi vastu võtta, kuid siis vähendatakse toetust arvestusega 1% iga hilinenud tööpäeva eest.

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 76 lõike 3 punkti 2 kohaselt peab taotleja taotlust menetlevat asutust viivitamata toetuse taotluses esitatud andmetes toimunud muudatusest või ilmnenu asjaolust, mis võib mõjutada toetuse taotluse kohta otsuse tegemist, teavitama.

Eelnõu § 17 sätestab taotleja, taotluse ja tegevuste kontrollimise.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ja toetuse saamise nõuetele vastavust lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 24–41 sätestatust.

Lõike 2 kohaselt kontrollivad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 33 lõikes 1 nimetatud asutused (PRIA ning oma pädevuse piires Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet ning Keskkonnainspeksioon) §-s 6 sätestatud nõuetele vastavust, lähtudes komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatust.

Lõike 3 kohaselt kontrollitakse paragrahvis 9 nimetatud mullaproovide nõude ja §-s 10 nimetatud koolituse nõude täitmist igal kohustuseaastal kuni kohustuseperioodi lõpuni. Kui nõuet ei ole täidetud, sanktsioneerib PRIA taotlejat kuni nõude täitmiseni.

Lõike 4 kohaselt teeb taotleja lõigetes 1 ja 2 nimetatud asutustele teatavaks kõik taotluse rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas näitab vajaduse korral ette põllu piiri ja § 8 lõikes 2 nimetatud feromoonpüüniste ning § 8 lõikes 3 nimetatud bioloogilise mitmekesisuse säilitamise elementide asukohad.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse vähendamine. PRIA otsustab toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013 ning komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras.

Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 lisas 2 on sätestatud artikli 28 kõigi toetuste kohta lubatud maksimaalne toetussumma ühe hektari kohta. Selle ületamisel vähendab PRIA taotletud toetust toetuse maksimaalset suurust ületava osa võrra. Erinevate ühikumääradega toetuste kombineerimisel on selline maksimaalse toetussumma ületamine pigem teoreetiline.

Kui taotleja esitab taotluse pärast taotluse esitamise tähtpäeva, otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 13 kohaselt.

Rikkumise raskusaste, ulatuse, kestuse ja kordumise mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikes 3. Rikkumise raskusaste sõltub eelkõige mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse nende nõuete taotletavat eesmärki, mida ei ole järgitud. Rikkumise ulatus sõltub eelkõige rikkumise mõjust kogu tegevusele. Rikkumise kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõju mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevuse liigiga eelmise nelja aasta või kogu programmiperioodi 2014–2020 jooksul või seoses analoogse meetmega programmiperioodi 2007–2013 jooksul.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine. Lõike 1 kohaselt teeb PRIA taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks.

Lõike 2 kohaselt jätab PRIA taotluse rahuldamata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) 640/2014 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses sätestatud alustel.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse toetuse maksmise kord, mille kohaselt teeb PRIA toetuse maksmise või sellest keeldumise otsuse sellise tähtaja jooksul, et see võimaldab toetuse maksmist taotleja arvelduskontole taotluse esitamise aastale järgneva aasta 30. juuniks. Toetust ei maksta, kui pärast taotluse rahuldamist kuid enne toetuse maksmist on selgunud, et taotleja ei ole täitnud toetuse saamise nõudeid või tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17) ja komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse puuvilja- ja marjakasvatuse tegevuse elluviimisega suurendatakse 135 aiandustootja keskkonnateadlikkust ning soodustatakse keskkonnasõbralike praktikate kasutamist ca 850 puuvilja- ja marjakultuuride alusel hektaril. Toetuse rakendamisel väheneb taimekaitsevahendite kasutamine, säilib bioloogiline mitmekesisus, väheneb toitainete leostumine mullast ning tarbijateni jõuavad tervislikumad puu- ja köögiviljad.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Keskkonnasõbraliku aianduse toetust rahastatakse arengukava peatüki 10.3.8 kohaselt 75% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist ning 25% ulatuses Eesti riigi eelarvest. Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1 kohaselt 3 878 000 eurot, eraldi eelarvet keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse kohta ette nähtud ei ole.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Toetuse nõuete väljatöötamisse olid kaasatud PRIA, Põllumajandusamet, Põllumajandusuuringute Keskus, Eesti Aiandusliit, Eesti Maaülikool ja Eesti Keskkonnaühenduste Koda.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises kooskõlastamise süsteemis EIS. Eelnõu saadetakse informatsiooniks ka arengukava seirekomisjonile.